

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 34

Aralık 2016

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Hepimizin Ortak Hayali: Elektronik Ortamda Sınav	5
Ders Anlatımlarımda Destekleyici Teknoloji Kullanım Deneyimlerim	8
Herkes için Rehberlik	12
Bir Kongrenin Düşündürdükleri	17
Rehber Köpekler Derneği	22
Vilnius’da Kar Altında Dokuz Gün: Farklılığın Rahatlığında Tecrübeler	25
Toplumsal Narsisizm	33
3 Aralık’ta Engelsizler Engelli Olacak	36
Apartmentdan Sesler	38

Editörden

2016 yılının son sayısından hepimize merhaba değerli okurlar,

Bu sayımıza, parmak basa basa hala kanamasını durduramadığımız bir yarayla, ÖSYM'nin sınavlarda engellilere yaptığı ayrımcılık hakkında bir yazıyla başlıyoruz. Oğuzhan Al elektronik yabancı dil sınavlarıyla ilgili ÖSYM savaşlarında geline son noktayı ve süreci bizlerle paylaşıyor. ÖSYM bizi sınavlarına almaya dursun, birileri doktoralar bitirip üniversitelerde ders bile veriyor. Bu da nasıl olur demeyin, başarıya giden yoldaki bazı taşların sırrını Engin Yılmaz'dan dinleyin. Bir üniversite hocası olarak, Engin hangi körcül yöntem ve teknolojilerden yararlanmış bilmek ister misiniz? O zaman bu yazıya kulak verin. Hazır konu eğitime gelmişken, işin rehberlik kısmına da bir değinelim. Konuk yazarımız Şeyma Büyükurvay'dan engelli öğrencileri rehberlik hizmetlerine dâhil etmenin yollarını öğrenelim. Öğrenilecek, öğretilecek, paylaşılacak ne kadar çok şey var engellilik alanında. Bu düşünceye katılan Hacettepe ve İstanbul Üniversiteleri, Kasım ayında ortaklaşa, Birinci Engellilik Araştırmaları kongresini düzenledi. Canan Çam Yücel kongreyi sizler için izledi ve yazdı. Orada olamayanların, okuduklarında kongreye gitmiş kadar olacakları bu yazıyı sakın kaçırmayın. Bu güzel organizasyonun ardından başka bir güzel haber verelim sizlere. Köpekleri sever misiniz? Peki ya rehber köpekleri? Pınar Yavuz bu ay bizlere Rehber Köpekler Derneği hakkında bilgi veriyor. Kim bilir belki Zeynep Yılmaz'ın rehber köpeğiyle Moda sahillerinde gezme hayalleri gerçek oluyordur. Başka bir umut verici yazı da yeni yazarımız Bahar Yavuz'dan. Bahar bundan sonra yazılarıyla EEEH dergide bizlerle olacak. Kendisine hoş geldin diyor ve Litvanya'daki deneyimlerine kulak veriyoruz. İşte körcül bir eğitim böyle olur. Yeterince olumluluk depoladıysanız eğer, biraz daha kanayan yaralara parmak basmaya devam edelim. Burak Sarı hepimizin maruz kaldığı "övlmeyecek şeyin övlmesi" durumlarından dem vuruyor. Nedir sahi bu insanlardaki kendini beğenmişlik? İnsanlar kolay değişmiyor, toplumlar hele hiç kolay değişmiyor. Her yıl 3 Aralık "kutlanıyor", yaşasın engellilik. Engelliler çok yaşa. Konuk yazarımız Fatih Aktaş 3 Aralık Dünya Engelliler gününü anlatıyor. Meral Sözen su gibi akan, bir dikişte bitireceğiniz bir yazıyla bizlerle. Sahi hiç mi öğrenemeyeceğiz birlikte yaşamayı?

Yeni yılda eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat sürdürmenizi dileriz. Bizi okumaya yeni yılda da devam edin. Siz okudukça biz varız. Herkese keyifli okumalar.

Hepimizin Ortak Hayali: Elektronik Ortamda Sınav

Oğuzhan Al

06aloguzhan@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

Büyüklerimizin rüyalarını süsleyen, bizim hayallerimizde olan, küçüklerimizin sabırsızlıkla beklediği ve büyük küçük hepimizin savaştığı, istediği bir şey: bilgisayarla sınava girmek.

Hepimiz bu hayali kurmuşuzdur. Hayatınızın en önemli sınavlarından birine gireceksiniz. Sınav günü sınav binanıza gidiyorsunuz. Sınava gireceğiniz salona çıktıktan sonra masanıza oturuyorsunuz. Tek endişe duyduğunuz şey kendi heyecanınız. Çünkü, birazdan kulaklığı takacak, klavyeyi önünüze alacak ve sınavınızla baş başa kalacaksınız. Yanlış okuyacak bir okuyucu, kaydırma yapacak bir işaretleyiciniz yok. Tüm kontroller sizde. Başarınızı veya başarısızlığınızı etkileyecek her şey sizin elinizde.

Yıllardan 2014, aylardan Eylül idi. ÖSYM bir duyuru yaptı. Duyuruda artık yılda iki kere yapılan yabancı dil sınavını, her ay bilgisayar ortamında düzenleyecekti. Üstelik bu bir başlangıçtı, ileride başka sınavlarında elektronik ortamda düzenlenmesi planlanıyordu. Görme engelliler çok sevindi. Artık telaffuzu olmayan okuyucularla yabancı dil sınavına girmeyecekti. Belki de hayallerindeki gibi bilgisayarla sınava girmenin zamanı geliyordu. Bütün körler gözlerini kapattı ve tüm sınavlara bilgisayarla girdikleri günü düşündü. Zaman geldi, başvuru kılavuzu açıklandı ve olan oldu. ÖSYM elektronik ortamda yapılacak yabancı dil sınavına engellileri almayacağını açıkladı. Gerekçesi ise “Biz sizi yine unuttuk. Sistem zaten çok yeni. Önce bir sistemi oturtalım sonra sizi de sınava alırız” idi. Engelliler yine en baştan düşünülmemiş, yine mevzuat göz ardı edilmiş, yine engellilere siz bekleyin denmişti. Ama onlar vazgeçmeyecekti. Hayallerindeki sınava ulaşmak için savaşacaktı. Çünkü ülkemizde mevzuatın size vermiş olduğu hakları almak

için bile savaşmanız gerekiyordu. Eğitimde Görme Engelliler Derneği hazırladığı dosya ve dilekçe ile ÖSYM'ye idari başvuruda bulundu. Tahmin edilen oldu ve cevap gelmedi.

Takvim 2016 Mart'ını gösterdiğinde dernek Danıştay'da görülmek üzere dava açtı. Davanın gerekçesi: ÖSYM'nin uluslararası mevzuatı, anayasayı, kanunları ve özellikle kendi çıkardığı yönetmelikleri ihlal etmesi ve görevini gerektiği gibi yerine getirmemesiydi. Zira BM Engelli Hakları Sözleşmesi ülkemiz tarafından da imzalanmıştı. Sözleşme de bulunan evrensel tasarım ilkesi bir hizmetin tasarlanma aşamasında herkesin kullanılabilirliğine uygun tasarlanmasını şart koşmakta. Anayasa engellilerin eğitim hakkını güvence altına almakta, 5378 sayılı yasa bu ve diğer tüm konularda engellilere yönelik düzenlemeleri zorunlu tutmakta ve en önemlisi ÖSYM'nin kendi yönetmelikleri ÖSYM'yi yaptığı tüm sınavlarda engellilere uygun sınav ortamları düzenlemekle görevlendirmekteydi. Açılan davadan sonra ÖSYM'nin 2016 Haziranı'nda engellilerin E-YDS'ye girememesi aklına gelmiş ve dernekle iletişime geçerek gerekli düzenlemeleri yapma konusunda destek istemişti. Bu süreçte dava derneğin aleyhine sonuçlandı. Danıştay'ın, ÖSYM'nin "çalışmalarımız devam etmektedir" savunmasını tüm mevzuata aykırı olmasına rağmen kabul etmesi oldukça garipti. İdare ve yargı tüm mevzuatı yok sayıyordu. Üstelik ÖSYM henüz daha yeni dediği ve iki buçuk yıldır düzenlediği sınava engellileri almamaya devam ederken ve engellileri sınava almak için bir acele göstermezken dava sonucu avukatlık ücretini istemekte hiç yavaş davranmadı. Karar açıklanır açıklanmaz derneğe tebligat gönderdi. Elbette ÖSYM avukatlık ücretinin ödenmesini istemekte haklıydı, tıpkı engellilerin bu sınava diğer adaylarla eşit şartlarda girmek istemesinde haklı olduğu gibi.

Dernek, 15 Aralık 2016 tarihinde ÖSYM'ye giderek borcunu ödeme kararı aldı. Borcunu da bir liralık madeni paralar halinde şeffaf poşetlerde götürdü. Saat 1.30'da ÖSYM önünde yaptığı basın açıklamasından sonra, vezneye giderek 1800tl olan borç, 1tl'lik madeni paralar halinde ödendi. Yetkililere geciktirmeden yapılan ödeme karşılığı geç kalınmadan düzenlemelerin yapılması ve engellilerin elektronik sınava alınması talepleri iletildi.

ÖSYM en başından yapması gereken görevini yapmamıştır. Bu yüzden en kısa zamanda gerekli hazırlıkların tamamlanmasını ve engellilerin elektronik ortamda sınava girmesini bekliyoruz.

Engellilerin sınava alındığı ilk dönemde hep birlikte yabancı dil bilelim bilmeyelim, sınava girelim.

İstedığımız her sınava bilgisayarla girebileceğimiz günlerin gelmesini temenni ediyorum.

Kaynakça

[Milli Eğitim Bakanlığı ve Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi'ne idari başvurularda bulunduk](#)

[ÖSYM “Engelliler sınava giremez” dedi, mahkemelik oldu](#)

[Danıştay: Engelliler E-yds'ye girmese de olur](#)

[ÖSYM'den Eğitimde Görme Engelliler Derneği'ne İcra Baskısı](#)

[Engelliler ÖSYM'ye olan borcunu bozuk paralarla ödeyecek!](#)

[Engelliler ÖSYM'ye olan borçlarını 1.800 adet madeni parayla ödedi](#)

[ÖSYM'nin avukatlık ücreti istemesi üzerine yapılan basın açıklamasının tam metni](#)

Ders Anlatımlarımda Destekleyici Teknoloji Kullanım Deneyimlerim

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 34, Aralık 2016

Selamlar değerli dostlar. Bu sayıda ne yazsam diye kafamda kurarken, verdiğim iki derste kendimce kullandığım bazı teknolojik yöntemlerden bahsetmek istedim. Alanında uzman birçok öğretmen arkadaşımız varken, yahu sana ne oluyor diyebilirsiniz, ancak bu alanda deneyim paylaşımı yapan çok da yazı olmadığını fark ettim. O nedenle kendi yaşadıklarımı kısaca yazarsam iç açıcı olabilir belki diye düşündüm.

Bu yıl ilk defa iki farklı üniversitede birer ders verme şansına nail oldum. Doktora derecemi aldıktan sonra, Boğaziçi Üniversitesi'nde ED200 kodlu Engellilerle Yaşamak ve Biruni Üniversitesi'nde ZHN305 kodlu Destekleyici Teknoloji adında iki dersim oldu. Her şeyden önce tüm öğrencilerime sonsuz teşekkürler. Genç beyinleri tanımak, onların yaptıkları akıl dolu, heyecan verici yorumlara tanık olmak, bu derece sorunlu ve zor günlerde insana hala umut var dedirtiyor.

Daha önce çok sunum ve konuşma yaptım, bazı derslere konuk anlatıcı olarak katıldım, ama ilk defa bir yarıyıl boyunca süren bir ders veriyordum üniversitede. Bu durum beni korkutmadı desem yalan olur. Hep öğrenci tarafında olup, hocaları eleştirmek güzel de, masanın diğer tarafına geçtiğimde ne olacaktı? Dersleri nasıl yönetecektim? Öğrencileri nasıl tanıyacaktım? Bir kör olarak görselleri nasıl kullanacaktım? Sınavları nasıl okuyacaktım? Tüm bu sorulara kendimce bulduğum daha çok teknolojik yanıtları sizlerle paylaşmak isterim.

Dersler başladığında ilk düşündüğüm nokta, öğrencileri tanıma yöntemleriydi. Bunun için hep tasarladığım bir şey yaptım. İlk derse öğrenci arkadaşlara, sizi tanımak için belki diğer hocalar fotoğraflarınızdan faydalaniyor olabilirler, ben ise seslerinize ihtiyaç duyuyorum dedim. Onun için iPhone'umu uçak modunda açıp sesli notlar uygulamasını

çalıştırdım. Öğrenciler kendilerini tanıtırken kayıt almak için onlardan izin aldım. Her öğrenci kendini tanıtırken neden bu derste veya bölümde olduğunu anlatırken, tüm bunları ses kaydına aldım. Sonrasında da Sound Forge ile kayıtları isim isim ayırıp klasör yaptım. Artık her iki ders için de ayrı klasörlerde öğrencilerin isimlerine göre mp3 formatında kayıtları var. Yine de her öğrenciyi tanımakta güçlük yaşıyorum, ama yarın bu kimdi dediğimde benim için ciddi bir kolaylık olacak.

Bunun yanında Deniz ve Elif sağ olsun, zaman zaman üniversitede derse girdikleri için onlardan da tavsiye aldım ve öğrenci arkadaşlardan söz aldıklarında kendilerini tanıtılmalarını da istedim. Böylece bir süre sonra kişileri ve seslerini kafamda daha iyi oturtmuş oldum.

Üzerine yoğunlaştığım ikinci konu öğrencilerin söz alırken el kaldırma yerine ne yapacaklarıydı. İlk derslerimde söz almak isteyenlerin masaya hafifçe vurmalarını veya el şaklatmalarını istedim. Bunu yaptığım sunumların soru cevap kısımlarında da çok kullanıyorum ve işe yarıyor. Zaman zaman bir şey söyleyebilir miyim diye de söze giriyor arkadaşlar. Burada önemli olan eğer körseniz kör değilmiş gibi yapmamak bence. Anahtar nokta bu. Farklılığınızı gizlemeyin, eğer siz farklılığınızı açıkça ortaya koyup beklentilerinizi belirtirseniz, emin olun buna saygı duyacaktır herkes.

Ben derslerimde bolca Powerpoint kullandım, kullanmasam da hep bilgisayarın Word programı açtı ve tahtaya bir şey yazacaksam mutlaka buradan yazdım. Hiç bir zaman ekran okuyucumu kapamadım sunumu açarken. Son tahlilde kulaklık taktım, ses rahatsız etmesin diye o kadar. Ama aslında bu konuda daha iyi bir teknolojik yöntem var. Bluetooth kulaklık ve USB klavye. Böylece ekran okuyucu yalnızca kulağınıza gelecek, USB klavye de sınıf içinde bir yandan gezerken, bir yandan da sunumu uzaktan yönetmenizi sağlayacak. Sunum yaparken, yalnızca ekran okuyucu sesinin bluetooth kulaklığa gelmesini ayarlayabilirsiniz. Bu da gösterdiğiniz bir videonun sınıfa, ekran okuyucunun kulağınıza gelmesini sağlayacaktır. Maalesef benim USB klavye bozulduğu için henüz bu yöntemi kullanamadım, ama ders anlatanlara tavsiye ederim.

Dördüncü yoğunlaştığım mesele ise öğrencilerin gönderdikleri proje ve ödevleri okuma meselesiydi. Sınav dışındaki durumlar için işim kolaydı, ödevleri elektronik ortamda istedim ve rahatça okuyabildim. Ama öğrencilere bir zorunluluk koydum, kullandıkları tüm görselleri betimlemek. Biliyorsunuz EEEH Dergi'de erişilebilir belgeler hazırlamakla ilgili yazılar var. Bu yazıları sınıflarıma okuttum ve yazılarında buralardaki kurallara dikkat etmelerini istedim. Böylece erişilebilirlik noktasında hoş bir farkındalık yaşanmış oldu

Sınav yaparken ise elektronik sınav mümkün olmadı ne yazık ki. Klasik kâğıt kalem sınav yapmak durumunda kaldım teknolojik imkânlar el vermediği için. Dersler için bir asistanım var. Sınav kâğıtlarını topladıktan sonra asistanımla sınavları okuyup ses kaydına alalım diye kararlaştırdık. Sağ olsun hemen okudu ve kaydetti. Ben de bir Excel çalışma sayfası oluşturdum. Her soru sütunlarda yer alıyordu. Öğrenci isimleri de satırlarda. Kayıtları dinleyerek öğrencilerin her soruya verdikleri yanıtların puanlarını soru sütunlarına yazdım. En sona da bir toplam sütunu yapıp formül ekledim. Bu şekilde bir sınavı okumam bittiğinde sınav notu da otomatik olarak karşıma çıkmış oluyordu. Bir de sınav kâğıtlarına işlenmek için, yanıtında eksiklik bulduğum sorularda o hücreye açıklamalar ekledim. Bu da sınav kâğıtlarına olabilecek itirazlar halinde elimi güçlendirdi. Sonrasında asistanım her soruya verdiğim puanları ve açıklamaları sınav kâğıtlarına işledi. Sonuçta hem elektronik hem de kâğıt üzerinde değerlendirme yapmış olduk.

Excel üzerinde notları vermek bana sınav analizi yapma şansı da verdi. En çok bilinen sorular, en çok bilinmeyen sorular gibi noktaları çıkarıp sınav sonrası sınıfla paylaştım ve yanıtı daha az kişi tarafından bilinen soruların üzerinden bir daha geçmiş olduk.

Yeri gelmişken, keşke her üniversite ve okulda, tüm sınıf öğrencilerinin sığabileceği bir bilgisayar laboratuvarı olsa ve sınavlar orada yapılabilse, ben de bir asistana ihtiyacım kalmadan doğrudan elektronik ortamdaki sınavı okuyabilsem diye düşünmedim değil. Umarım bir gün bunu da aşarız.

Değerli dostlar bu yazıyı yazmaktaki amacım, onca değerli öğretmen arkadaşım varken, bilgiçlik taslamak değil asla. Kendi bakış açımdan, destekleyici teknolojileri, anlattığım derslere nasıl entegre etmeye çalıştığımı paylaşmak istedim. Tüm bunları yaparken, sınıfa bastonumla girdim; iPhone, Voice Over ve Braille klavye kullanarak notlar aldım, grup çalışmalarında iOS saat uygulamasının sayaç bölümünden dakika tuttum. Hatta son dersimde öğrenciler sunum yaparken sunum değerlendirmelerimi iPhone ekran perdesini açıp Braille olarak not aldım. Böylece kimse ne yazdığımı görmediği için rahatça notlarımı alabilmiş oldum. Kısaca günlük hayatımda bir kör olarak teknolojiyi nasıl kullanıyorsam aynısını yaptım. Öğrencilerim de, bir sunum yaparken, bir video gösterirken, ben söylemeden oradaki görselleri bana betimlediler. Yani farklılıklarla erişilebilir yaşam doğal biçimde gerçekleşti bir şeyleri empoze ederek değil. Son söz olarak tekrarlıyorum: Asla ve asla farklılıklarınızı gizlemeye, yok saymaya çalışmayın. Sizi siz yapan bu farklılıklar ve siz kendinize saygı duyduğunuzda başkaları da saygı gösterir. Yani çevreye ve hayata uyum sağlaması gereken yalnızca siz değilsiniz aslında. Ve farklılıklarınızı çekinmeden ortaya koyduğunuzda, başkalarının da bunlara uyum sağlama sürecini başlatmış oluyorsunuz. İşte bir sınıf ortamı öyle bir karşılıklı öğrenmenin gerçekleşebileceği eşsiz bir ortam olabilir. Yeter ki, buna fırsat verin.

Herkes için Rehberlik

Şeyma Büyükurvay

seymaurvay@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

EEEH Dergi'deki yazıları ilgiyle takip ediyorum ve fazlaca kişi tarafından takip edildiğini görüyorum. Dergi toplumdaki engellilik algısı, evrensel tasarım ve farkındalıkla ilgili olumlu ve olumsuz pek çok şeyi yansıtarak birçok kişinin zihninde aydınlanmalar ve yeni açılımlar sağlamakta. Ben de, bir okul psikolojik danışmanının engelli öğrenci için ne yapması ve ne yapmaması gerektiği konusundaki yaşantı ve fikirlerimi, yaşama EEEH diyenlerin dergisinde paylaşmak istedim.

Görme engelli bir üniversite öğrencisi olarak eğitim hayatımı gözden geçirdiğimde “okulumdaki psikolojik danışman beni görmezden gelmeseydi...” diye başlayan bir sürü düşünce gelir aklıma. İlköğretim ve lise dönemleri boyunca bana yönelik rehberlik hizmetlerinin yetersizliğini yaşamışımıdır hep. Eğitim süreci içinde rehberlik hizmetleri, öğrencinin gelişmesine ve uyumuna yardım etmeye yöneliktir. Daha genel anlamda rehberlik, bireyin kendini geliştirme sürecinde bireye yapılan profesyonel yardımdır. Bu hizmetlerin yanlış veya yetersiz oluşu da, tüm hayatı etkileyebilir bazen.

Eğer rehberlik hizmetlerinin gereğine inanıyorsak; tüm öğrencilerin rehberlik hizmetlerinden yararlanması gerektiğini de kabul ederiz. Doğal olarak da, rehberlik hizmetlerinin yetersiz kalması durumu tüm öğrencilerin hayatına yansıyabilecek bir yetersizlik olarak karşımıza çıkar. Bir okul psikolojik danışmanının engelli öğrencilere yeterli olabilmesi için engellilik alanında uzmanlaşması gerekmez. Rehberlik ilkelerine sadık kalması yeterli olacaktır.

Prof. Dr. Mehmet Özyürek'in (2000) aktardığına göre: özel eğitim bölümü öğrencilerine “Engelli bireylerin davranışlarını anlamak için onlara özgü psikolojik ilkelere veya ayrı bir psikolojiye gerek var mıdır?” sorusu sorulmuş ve sınıfın tamamı “evet” yanıtını vermiş.

Evet, maalesef özel eğitim öğrencileri böyle demiş... Rehberlik, demokratik ve insancıl bir anlayışa dayalıdır. Dolayısıyla rehberlik, tüm öğrenciler içindir ve rehberlikte bireye saygı esastır.

Ben de, herkes için rehberliğin nasıl olabileceğini bazı rehberlik hizmetlerine göre yorumladım. Bu hizmetlerden ilki, bireyin kendini geliştirme sürecinde ihtiyaç duyduğu desteğin yüz yüze verildiği psikolojik danışma. Engelli bir öğrenciyle psikolojik danışma süreci yürütülürken gözetilmesi gereken temel nokta, her öğrenci için olduğu gibi, kimliktir. Yani her yönüyle kimlik. Elif Emir Öksüz'ün, Terapistim Bile yazısında belirttiği gibi; engellilik bizim kimliğimizin bir parçası, ancak kimliğimiz engellilikten ibaret değil. Engelli bir öğrencinin, tüm sorunlarını engelliliğe bağlamak veya engellilikle ilgili olabilecek konularda engelliliği tamamen göz ardı etmek, en az sarışın bir insanın tüm sorunlarını sarışınlığa bağlamak veya sarışınlığı göz ardı etmek kadar saçma olabilir. Yani danışmanın, engelliliği kanıksaması, tüm hayatın üzerinde etkili olan temel faktör statüsünden çıkarması gerekir. Her insanın temel özelliği, insan olmasıdır. Engellilik, bu sıralamada oldukça aşağıda yer alabilir. Örneğin; görme engelli birinin engelli olmayan insanlardan tek farkı görmemesidir. Aslında bu tüm toplum için gerekli olan bir bakış açısidir; engelliliğin mutsuzluk ve acizlik demek olmadığı, fiziksel engellerin sosyal engel olmadığı bir bakış açısı.

İkinci rehberlik hizmeti bir öğrencinin yeni başladığı okula uyum sürecini kolaylaştırmayı amaçlayan oryantasyondur. Herhangi bir işin iyi gitmesinin temelde iki şeye bağlı olduğunu düşünüyorum. İlki, iyi bir başlangıç; diğeri, devamlılık. İyi bir başlangıç için de oryantasyon hizmetleri her öğrenci için önemli. Öncelikle, okulda bir engel grubundan sadece bir öğrenci dahi bulunsa da, o öğrenci görmezden gelinmemelidir. Okul binasının ve çevrenin tanıtıldığı bir sunumda görmeyen öğrenci için görseller betimlenebilir. Örnek olarak sekizinci sınıftan sonra görme engelliler okulundan engelli olmayan öğrencilerin gittiği okula kayıt yaptıran bir öğrenciyi ele alalım. Engelliler için ayrı okul da ayrı bir konu, ancak, tüm öğrencilerin bir arada olduğu eğitim modelleri için daha çok yol alınmalı gibi. Muhtemelen bu öğrencinin görenlerin arasında dışlanacağı ve görmemesinden dolayı derslerde başarılı olamayacağı gibi kaygıları vardır. Özgürce hareket ettiği, özgürce çarptığı körler okulundan ayrılmak ona çok zor gelmiştir. Belki

beyaz baston kullanmaya yeni yeni başlamıştır, ama dışlanma korkusu onu bundan da eder. Erişilebilirliğin sağlanması ve sosyal engellerin kaldırılması bu sorunları çözecektir, ancak bunlar birer süreçtir ve oryantasyon aşamasında bazı girişimlerde bulunulabilir. Örneğin öğrenci sınıflardaki yazı tahtasını ve kitaplardaki yazıları göremiyorsa, sınavlarını görerek yapamıyorsa bunlar onun için büyük bir kaygı kaynağıdır. Her öğretmenle görüşülerek tahtayı kullanırken aynı zamanda seslendirme yapması sağlanabileceği; derste kullanılan kaynakların görmeyen öğrenci için önceden büyük puntolu, elektronik veya kabartma yazılı olarak tedarik edilebileceği, sınavları için de farklı yöntemlerin var olduğu söylenerek böyle sorunlar için birçok çözüm bulunabileceği anlatılır. Böyle küçük yöntemlerle hem öğrencinin kaygısı azalır, hem de herkes için eğitime daha çok yaklaşılır.

Engelli öğrencilerle engelli olmayan öğrencilerin kaynaşması da, sosyal engellerin kaldırılmasıyla hem engelli, hem de engelli olmayan öğrencilere katkı sağlayacaktır. Bu iletişimi sağlamak için dönemin başında engelli ve engelli olmayan öğrencilerin beraber katılabileceği yarışmalar düzenlenebilir. Bu yarışmalarda, bireylerin değil grupların yarışması tercih edilmelidir ki, öğrenciler arasında arkadaşlık ve ortaklık bilinci oluşabilsin.

Önyargı, acıma ve küçümseme gibi sorunların önüne geçmenin yolu tanımadır. Engelli olmayan öğrencilere, engellilik ve engelli bireylerin işlerini nasıl hallettikleriyle ilgili tanıtımlar yapılmalıdır. Engellilerin de herkes gibi yaşamını sürdürdüğü, ancak bazı durumlarda farklı yöntemler veya araçlar kullandığı anlatılarak bunlara örnekler verilebilir. Kısacası: engelliler üzerinden şükürün doruklarına varmanın ve sürekli yardım etmek isteyen iyilik meleği hallerinin getirdiği sınıflayıcı ve etiketleyici hiçbir eylemde bulunulmamalıdır. Böylece hoşgörü içinde bütüncül bir yapı hedeflenir. Böyle bir yapıda da, ihtiyaç duyan kişilere zaten yardım edilir.

Diğer bir rehberlik hizmeti, öğrencinin ihtiyaç duyduğu her türlü bilgiyi onun yararlanmasına sunabilmek için yapılan çalışmaları kapsayan, bilgi toplama ve yayma hizmetidir. Okuldaki ve çevredeki eğitsel ve sosyal etkinlikler, ders çalışma yöntemleri, mevcut merkezi sınav sistemleri, üst eğitim kurumları gibi konular hakkında bilgi

toplama ve yayma hizmeti yürütülür. Bu hizmetlerden engelli öğrenciler de yararlanabilir elbette, ama farklı şeyler de yapmak gerek. Örneğin, azıcık gören bir öğrenci yıllarca zorluklar içinde okuma yapmaya çalışır, okuma hızı yavaş olduğu için kitap okuyamaz ve sınavları yetiştirmekte güçlükler çeker. Ama kimse ona teknolojiyi kullanarak daha rahat edeceğini söylemez. Oysa psikolojik danışman bilgi sahibi olsa ve öğrenciyi yönlendirse buna benzer pek çok sorun ortadan kalkacaktır. Kendini bu konuda mağdur hisseden biri olarak ben, “sesli kitap” imkânından lisede haberdar olabildim. Ekran okuyucu programları kullanarak kitap okumaya başlamam da üniversitenin ilk yılını buldu. Bu imkânlardan daha erken yararlanabilseydim, hayatımda neler değişirdi kestiremiyorum. Ama arkadaşlarım istedikleri kadar kitap okuyabilecek özgürlüğe sahipken ben değildim, hem de bir sürü imkân olduğu halde...

Değinmek istediğim son rehberlik hizmeti, belki de en popüler olanı, öğrencinin ilgi, yetenek ve başarısına göre bir üst eğitim kurumuna yerleşmesine veya meslek seçimine yardımcı olmayı amaçlayan yöneltme ve yerleştirme hizmeti. Burada önemli olan: tercih yaparken öğrencinin engeline göre değil; ilgi, yetenek ve başarısına göre tercih yapmasını sağlayabilmek. Engelli öğrencilerin okul tercihlerini sınırlandıran bir etken, aile ile aynı şehirde olmak bana göre. Örneğin lise veya üniversite tercihi yapan öğrenciye, gidip gelmesi kolay olsun diye evine yakın bir okul önermek; onun başarısını ve hedeflerini görmezden gelmektir. Engelli olmayan bir öğrenciye hangi uzaklıkta bir okul öneriliyorsa, engelli öğrenciye de o uzaklıkta bir okul önerilebilir. Hayatta insanın kendi kendine yetebilmesi ve kendi yolunu seçebilmesi kadar güzel bir şey olduğunu sanmıyorum. Engelli öğrenci, ailesinin yanında okuyacaksa bile; bu kendi isteğiyle olmalıdır. Başka bir şehirde, tek başına yapamayacağı düşünüldüğü için değil...

Engelli öğrencilerin tercihlerini sınırlandıran diğer etken de: engelli için uygun meslek arayışı. Her öğrenci, kendi imkân ve istekleri doğrultusunda bir bölüm seçmelidir. Öğrenciye engelinden dolayı hem okurken hem de çalışırken zorlanmayacağı bir bölüm önerme çabası, son derece anlamsız ve önyargı yüklü bir çaba. Amaç rahat bir meslek bulmak değil, mesleki eğitimin erişilebilir hale getirilmesi olmalıdır. Mesela, hukuk okumak isteyen görme engelli bir öğrenciye; “Görenler bile okurken ve çalışırken zorlanıyor, bence sen öğretmenlik falan tercih et.” denmesi, hukuk okumak istediği

halde bundan vazgeçmesine, vazgeçtikten sonra hukuk yerine tercih ettiği bölümde okuduğu ve çalıştığı süre boyunca yıllarca bundan pişmanlık duymasına veya bu öneriye rağmen hukuk tercih edip karşılaştığı ilk sorunda “Bana demişlerdi.” düşüncesiyle vazgeçmesine neden olabilir.

İnsanlar arasındaki tüm farklılıklar sayesinde sosyal engellerin aşıldığı ve farklılıkların yaşamın bir parçası olmaktan da öte, yaşamın ta kendisi olduğunun anlaşıldığı engelsiz bir gelecek dileğiyle...

Kaynakça:

Özgüven, M. (2000). Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi. Kök Yayıncılık.

Bir Kongrenin Düşündürdükleri

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

Merhaba değerli okurlar,

24-25 Kasım 2016 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi işbirliğiyle, İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi'nde 1. Engellilik Araştırmaları Kongresi gerçekleştirildi. İstanbul Üniversitesi adına Resa Aydın, Hacettepe Üniversitesi adına Tülin Düger yöneticiliğinde gerçekleşen bu kongreyi, iki gün boyunca Engelsiz Erişim Derneği adına başından sonuna kadar takip ettim ve ilgim dâhilinde tüm panel ve sunumlara dinleyici olarak katıldım. Dernek başkanımız Engin Yılmaz hem panelist olarak hem de sözel bildiri sunmak amacıyla kongrede görevliydi. Ayrıca yine derneğimizden Sarper Arıkan, Çağrı Artan ve Ömer Yeşiltaş, bilişim alanında atölye çalışmalarını yürüttüler. Kongrenin amaç ve içeriğini anlatmadan önce Engelsiz Erişim Derneği olarak kongreye aktif katılım sağlamış olmamızın beni çok onurlandırdığını sizlerle paylaşmak isterim.

Kongre, Türkiye'de engellilik araştırmaları bağlamında İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi olmak üzere iki büyük üniversitenin işbirliğinde gerçekleşmesi dolayısıyla bence yapılan güzel bir çalışmaydı. Engellilik alanında bu tür çalışmaların artması yolunda atılan önemli bir adım olduğuna inanıyorum. Kongrede farklı disiplinlerden akademisyen ve panelistlerin olması da benim açımdan çok ilgi çekiciydi. Daha önceleri engellilik alanında birkaç kongreye katılmıştım. Benim katıldığım özel eğitime dair kongrelerdi. Katılmış olduğum kongrelerin alanı eğitimle sınırlanmış olmasına rağmen, genellikle en yaygın görülen zihinsel engellilik ve otizm alanlarına daha çok yer verilmişti. Bu kongrede ise, konu zenginliği vardı. Farklı engel türlerinde uzman olarak çalışan akademisyenler sunum gerçekleştirdiler. Kongrede eğitim,

teknoloji ve bilişim, medya gibi alanlarda engellilik kavramı değerlendirildi. Bu genel bilgilendirmenin ardından iki gün boyunca neler olduğuna kısaca bakalım.

İlk gün, saat 09.00 gibi İstanbul Üniversitesi'ne ulaştım. Üniversitenin kapısından girip biraz ilerleyince, kongreye gelen görme engelli katılımcılara eşlik etmek üzere görevlendirilmiş olan gönüllü öğrenci tarafından karşılandım ve birlikte binaya doğru yürüdük. Binanın girişinde de kongrede görevli gönüllü öğrenciler katılımcıları karşılıyordu. Binanın içine girince, kayıt masasında kaydımı yaptırdım. Görme engelli katılımcılar için hazırlanan kongre programının Braille baskısı verildi. Bilgiye eşit ve engelsiz ulaşmanın verdiği mutlulukla kongre programını alarak açılışın ve daha sonra da panellerin büyük bir kısmının gerçekleşeceği, binanın alt katında bulunan ana salona geçtik. Ayrıca bu salonun olduğu katta koridora bir masa kurulmuştu ve görme engelli katılımcılara kimlik karşılığında kulaklık veriliyordu. Kongrede tüm sunumların görselleri Sesli Betimleme Derneği tarafından betimlenecekti. Braille program çıktılarının ardından bir de sunumların betimlenmesi için kulaklık dağıtılması bizleri memnun etti. Artık salona geçme zamanı gelmişti. Katılımcılar, salona yerleştikten sonra kongrenin açılışı yapıldı, amaçları açıklandı ve ardından panellere geçildi. Bu arada kongrenin başından sonuna kadar ana salondaki tüm paneller, işitme engelli katılımcılar için işaret diliyle anlatıldı.

İlk panel ana salondaydı ve tüm izleyiciler bu panele katıldılar. "Engellilik Alanında Hak Temelli Yaklaşımlar" konulu panel, benim açımdan en etkileyici panellerden birisiydi. Tüm panelistler konularını akıcı ve etkileyici bir dille ele aldılar. İçlerinde yıllar önce kendisinden Boğaziçi Üniversitesi'nde özel eğitim alanında dersler aldığım hocam Zeynep Hande Sart'ın da yer aldığı birbirinden değerli panelistler bu paneldeydi. Engin Yılmaz, bu panelde kendi hayat deneyimlerini toplumdaki "körlük" algısıyla birleştiren çok güzel bir sunum yaptı. Zamanın kısıtlılığına rağmen, sunum tekniği bakımından çok etkileyiciydi. İki gün boyunca dinlediğim sunumlarda onca betimleme çaba ve emeklerine karşın o kadar slayta bağlı sunumlar dinledim ki gerçek yaşanmışlıkların doğal bir dille anlatılmasının insanlar üzerinde daha etkili olduğunu bir kez daha bu panelde fark ettim.

İlgi alanımda olması sebebiyle, özellikle, özel eğitim ve farklı engel türleri alanındaki panellere katıldım. Bu panellerden “görme engellilik” alanında katıldığım bir panelde “az görenler” üzerine Türkiye’de yapılan eğitsel ve tıbbi çalışmalara yer verilmesi gayet olumlu bir durumdu. Çünkü Türkiye’de “az gören” kavramının eğitim literatüründe yerini alması gerektiğine inanıyorum. Az görenler gerek farklı görme biçimleri gerekse kullanmaya ihtiyaç duydukları farklı araç-gereçlerle “körlük” ten farklı özellikler gösterebiliyorlar. Buna dikkat çekilmesi önemliydi. Ayrıca bu panelde çoğunlukla özel eğitim kongrelerinde pek de değinilmeyen “çok engellilik” kavramına değinilmesi beni çok mutlu etti. Akademik çalışmalarının büyük çoğununu “çok engellilik” üzerine yapan, yıllar evvel birlikte aynı okulda çalıştığımız ve bana “çok engellilik” konusunda daha fazla farkındalık kazandıran hocam Emine Genç Ayyıldız, “çok engellilik” kavramı üzerine vurgu yaptı. Bu alanda hizmet veren sınırlı sayıda okulun olması ve okul süreci bitince de sürdürülebilir eğitim ortamlarının bulunmamasının yarattığı dezavantajlar üzerinde durulurken, en önemlisi de çok engelli çocuklarla çalışabilecek daha fazla sayıda nitelikli eğitimcinin yetişiyor olması gerektiği vurgulandı.

Evrensel Tasarım İlkesi’nin anlatıldığı konferans da benim açımdan en verimli konferanstı. Dinlerken kendimi içinde bulduğum, “Tam da gerçekleşmesini hayal ettiğimiz, bizim mücadelemizi doğrulayan bir sunum.” dedirten bir konferanstı. Dünya Sağlık Örgütü’nden Tefvik Bedirhan Üstün tarafından gerçekleştirilen bu konferansta Evrensel Tasarım İlkesi’nin ne olduğu, nasıl işlevsellik kazanabileceği somut örneklerle anlatıldı. Düşüncelerin somut temellere dayandırıldığı bu konferansta, herkes için eşit, erişilebilir ve engelsiz hayat koşullarının nasıl sağlanabileceği çok kesin, anlaşılır ve etkileyici bir dille ifade edildi.

Katıldığım panellerden birinde Milli Eğitim Bakanlığı temsilcileri, özel eğitim alanında bakanlığın yaptığı çalışmaları uzun uzun slaytlarla anlattılar. Özellikle “kaynaştırma” faaliyetlerinden ve okullarda açılmakta olan destek eğitim odalarından bahsettiler. Destek eğitim odalarına alınan malzemelerin neler olduğundan başlayıp tüm destek eğitim odalarında ölçü standartları dahi belli olan masalara kadar anlattılar. Ancak bu destek odalarının uygulamada nasıl kullanılacağından, bu sınıflarda eğitim hizmeti verecek olan özel eğitimcilerin nasıl ve ne şekilde yetiştirileceğinden hiç bahsetme

ihtiyacı duymadılar. Bugün ülkemizde birçok özel eğitim alt sınıfında alan dışından ücretli öğretmen görev yaparken, henüz özel eğitim okulları kendi sınıflarındaki öğretmen açığını kapatamamışken, özel eğitim sınıflarındaki öğrenciler bu alanda hiçbir eğitim almamış olan kişilere teslim edilirken, ne gibi iyileştirme ve düzenlemeler yapılacağına dair bir bilgi vermediler. Bu paneli dinlerken açıkçası kendimi farklı bir ülkeden Türkiye'ye bakıyormuş gibi ya da özel eğitim alanında çok gelişmiş bir ülkenin eğitim sistemini dinliyormuş gibi hissettim. Kâğıt üzerine her şey, o kadar güzel ifade edilmiş ki uygulamada neler olduğunu görmesene, her şey öyle güzel görünecek ki gözünüze. Aynı panelde Sivil Toplum Geliştirme Merkezi (STGM)'den gelen bir panelist öyle güzel ve akıcı yaptı ki sunumunu, öyle güzel ve yerinde sorular sordu ki bakanlık temsilcilerine. Engellilikle ve hak arama mücadeleleriyle ilgili gazetelerde çıkan haberleri paylaşarak, bu haberlerde çıkan her alandaki ayrımcılık uygulamalarının takipçisi olacaklarını belirtti. Böylece, benim açımdan sıkıcı başlayan panel, hak mücadelelerinin süreceği mesajıyla umutla sona erdi.

Katıldığım bir başka panel de “Medya ve Engellilik” başlığı altındaydı. Bu panelde medyada “engellilik” kavramının yer bulması üzerine konuşuldu. Medyanın reyting amacı güttüğü üzerinde duruldu. Haberlerde “engellilik” alanında daha fazla duygusallığa yer veriliyor olması, engelli bireylerin medyada aktif rol üstlenememesi konularında fikirler katılımcılar tarafından dile getirildi.

Kongrenin sonunda kapanış yapıldı. Kongrede görev alan kurumlara, emek veren gönüllülere, çalışmaları başından sonuna kadar yürüten üniversite personeline ödülleri verildi. Kongrede sunulan sözel bildiriler arasında dernek başkanımız Engin Yılmaz'ın “Körlerde Engellilik Algısı Olgusu” konulu bildirisi birincilik ödülü aldı. Engin Yılmaz'ın bu ödülü alması derneğimizi temsil eden katılımcılar olarak bizleri çok onurlandırdı.

Kongreyi genel olarak değerlendirmek gerekirse; panel, sözel bildiri sunumları, konferanslar, poster bildirileri ve atölye çalışmaları bakımından çok zengin bir kongreydi. Fakat iki güne bu kadar konuyu sığdırmaya çalışınca, katılımcılar her sunumu tam olarak takip edememiş oldular. Kongre, binanın üç katına yayılmış olması nedeniyle, sürekli bir hareketlilik hâkimdi ve zaman zaman en alt kattaki bir panele

katılınca, en üst kattaki poster bildirimlerini gezme fırsatı oluşamadı. Ayrıca, ortopedik engelli katılımcılar açısından erişilebilir olmayan bir binada kongre gerçekleşti.

Farklı salonlarda farklı sunumlar olsa bile, aynı katta tüm kongre içeriklerinin toplanmasının daha verimli bir ortam yaratacağına inanıyorum. Ayrıca bir panel içinde dört beş panelist olması, doğal olarak az zamanda çok şeyi anlatma çabaları, izleyicilerin tartışma kısmına katılım sürelerini azalttı ve etkileşimin daha az olmasına sebep oldu. Kısaca, katılımcıların katkı sunacağı süreler çok kısıtlıydı. Bu nedenle, belki panelist sayısını biraz daha azaltarak katılımcıların aktif katılım sağlayabileceği interaktif bir sunum ortamı yaratmayı amaçlayarak düzenlenmesinin daha faydalı olacağına inanıyorum. Gözlemlediğim bir diğer sıkıntı da görme engelli katılımcılara verilen Braille program çıktılarında ciddi bilgi eksikliklerinin olmasıydı. İlk gün kongre başlamadan çıktılar elimize verildiğinde hissettiğim eşit fırsat uygulamasının yetersiz kaldığını ilk panelde görmek beni şaşırttı. Çünkü panellerin numaraları, hangi salonda oldukları bilgiler arasında vardı ancak kimlerin panelist olduğu görülemiyordu ya da “sözel bildiri” yazıyordu ancak ne sözel bildirinin konusu ne de kimin o bildiriye sunacağı yazıyordu bize verilen kâğıtlarda. Bu durumda yine gören katılımcılara ya da gönüllü öğrencilere sormak zorunda kalmak fırsat eşitsizliği yarattı. Sözel bildirimlerin konularını bilemiyor olmaktan dolayı, dinleyememiş olmak, beni mutsuz etti. Gözlemlediğim bir diğer durum da, görme engelli katılımcıların salonlara bağımsız olarak ulaşabilmelerini sağlamak amacıyla zeminde kabartma şerit oluştururken, fazla abartılı bir kabartma şerit yaparak daha çok tüm katılımcıların takılabileceği bir engel haline dönüşmesiydi. Bu tür erişilebilirlik sorunları dışında, gösterilen çaba, sunulan eğitim hizmetleri, faydacı yaklaşımlar, geleceğe dönük umut veren çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayacak olması bakımından çok önemli bir kongre olduğuna inanıyor, bu tür akademik paylaşımların daha sıklıkla gerçekleşmesini ümit ediyorum. Yeni bir yıla girerken tüm okurlarımıza daha eşit, erişilebilir, engelsiz bir hayat diliyorum.

Rehber Köpekler Derneği

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

3 Aralık Dünya Engelliler Günü nedeniyle her yıl olduğu gibi bu yıl da ilkokul 3. sınıfta bulunan toplam 120 öğrencimize engellilik farkındalığı ile ilgili sunumlarımı yaptım. Dergi yazarımız Engin Yılmaz'ın önerisi üzerine kendisi aracılığıyla ile Sesli Betimleme Derneği'nden temin ettiğim ve hem işaret dili ve alt yazısı hem de sesli betimlemesi olan bir kısa film den sahneler seyrettirdim öğrencilere. Yine Türkiye Görme Engelliler Kütüphanesi'nden temin ettiğim Braille alfabe örneklerini çocukların incelemesini sağladım. Geçtiğimiz senelere göre daha zengin içerikli bir sunum oldu. Sunumun görme engellilikle ilgili bölümünde baston hakkında konuşurken, iki farklı sınıftan birer öğrencimizin görme engellilerin kimi zaman köpekle de gezdiğini söylemeleri beni şaşırttı. Geçtiğimiz senelerde bu yorum hiç gelmemişti. Son zamanlarda basında rehber köpeklerle ilgili haberlerin de daha çok yayınlandığını görüyorum. Bu vesileyle konuyla ilgili bir araştırma yaparak derlediğim bilgileri aktarmak istedim.

Dergimizin Ekim 2014 sayısında, Zeynep Şule Yılmaz'ın Rehber Köpekler başlığı ile yazdığı yazıda rehber köpeklerin tarihçesi, nasıl seçilip eğitildikleri ve kullanıldıklarına dair ayrıntılı bilgiyi http://engelsizerisim.com/eeeh/yazi/18/rehber_kopekler linki üzerinden okuyabilirsiniz. Zeynep Şule Yılmaz'ın bu yazıyı yazdığı günlerde güzel bir tesadüf gerçekleşmiş ve 2 Ekim 2014 yılında İstanbul'da Rehber Köpekler Derneği kurulmuş.

Kuruluş hikâyesine gelirsek, Nurdeniz Tuncer on yaşında görme sorunu yaşamaya başlamış bir avukat. 31 yaşından sonra ise görme duyusunu kaybetmiş. Rehber köpeklerle ilgili farkındalığı eğitim için gittiği ABD'nde oluşmuş. Ardından Türkiye'ye atanan Birleşik Krallık Büyükelçisi Richard Moore'un eşi Maggie Moore'la bir resepsiyonda tanışmışlar. Maggie Moore da 10 yaşında genetik bir nedenle görme

yetisini kaybetmeye başlamış ve son dört yıldır İngiltere'den getirdiği Star isimindeki rehber köpeği ile birlikte Türkiye'de yaşıyor. İşte bu iki arkadaş, Nurdeniz Tuncer ve Maggie Moore, birlikte Rehber Köpekler Derneği'ni kuruyorlar. Derneğin amacı görme engelli bireylerin eğitilmiş rehber köpekler aracılığı ile toplum içinde bağımsız ve özgür hareket etmelerini sağlamak. Bunu yapabilmek için de gerekli kanun ve yasaları çıkartmak ve bu esnada toplumda rehber köpeklerle ilgili farkındalığı ve bilinci geliştirebilmek. Dernek, rehber köpek edinmek isteyen her görme engelliye bunu sağlayabilmek ve ömür boyu da masraflarını karşılayabilmek istiyor. Şu ana kadar Zorlu Center, Koç Üniversitesi, Tarabya İngiliz Okulları gibi farklı kurumlarda stand açarak ya da seminerler düzenleyerek bilinirliği ve farkındalığı artırmaya yönelik çalışmalar yapmışlar ve yapmaya devam ediyorlar. Aynı zamanda çeşitli gazete ve kanallara röportaj da veriyorlar.

Dernek başkanı Avukat Nurdeniz Tuncer Türkiye'nin ilk rehber köpeğinin sahibi. Köpeğinin ismi Kara. Kara, simsiyah ve labrador cinsi bir köpek. Bu köpeklerin eğitimi iki yıl sürüyor. Bu süreç bir hayli pahalı da. Her bir köpeğin maliyeti 50000TL'yi buluyor. Para bağışçılardan temin ediliyor. Dernek şu an sahip olduğu bütçeyle köpeklerin eğitimini, yiyeceklerini, veterinerlik hizmetleri ile rutin masrafları karşılıyor. Türkiye'nin ilk rehber köpek ve hareketlilik eğitmeni ise Ece Önderoğlu. Dernek şu anda beş köpeğin eğitimini sağlıyor. Bu köpekler elemelerden geçip eğitimlerini tamamladıkları zaman uygun kişilerle eşleştirilecekler. Bu eşleştirme köpek sahibinin boyu, denge problemi olup olmadığı, yürüyüş hızı gibi çok çeşitli etkenler değerlendirilerek gerçekleştiriliyor.

Konu ile ilgili kanun ve yasalarla ilgili olarak Maggie Moore bir röportajında ülkesi İngiltere'den örnek vermiş. İngiltere'de hastanelerin yoğun bakım üniteleri hariç her yere rehber köpeklerin de giriş izni varmış. Bu da demek oluyor ki restoran ya da bir mağazaya gideceğiniz veya toplum ulaşım kullanacağınız zaman rehber köpeğiniz de yanınızda oluyor. Mesela Londra'da bulunan dünyaca ünlü British Müzesi'ne de rehber köpeğinizle girebileceğiniz bilgisine müzenin web sayfasında yer verilmiş. İnternette İngiltere'deki konu ile ilgili haberleri araştırdığımda, köpekleri inançları gereği taksiye almak istemeyen Müslüman taksi şoförleri için açılan davalarda şoförlere ayrımcılık uyguladıkları gerekçesiyle ceza kesildiğini de okudum. Maggie Moore katıldığı bir

televizyon programında “tekerlekli sandalye kullanıcısı bir mağazaya girmek istediğinde ona, tekerlekli sandalyenizi dışarıda bırakıp öyle girebilirsiniz demekle, rehber köpek kullanan bir köre köpeğinizi dışarıda bırakıp girin demek aynı şeydir” diyor.

Türkiye’de konu ile ilgili yasal boyuttaki çalışmalara bakacak olursak CHP Malatya Milletvekili Veli Ağbaba tarafından 24 Mayıs 2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı’na Rehber Köpekler Hakkında 15 maddelik bir kanun teklifi sunulduğunu görüyoruz. Bu teklifte engelli kişilerin sosyal ve iş yaşamına katılımlarını artırmada yardımcı olacak köpeklerin kullanımına ilişkin düzenlemeler öngörülmüş. TBMM’nin web sitesinde teklifin son durumu ile ilgili “komisyonda” ibaresi yer alıyor.

Dernek başkanı Nurdeniz Tuncer Twitter hesabında yakın zamanda yaşadığı güzel bir durumu da paylaşmış. Bağdat Caddesi’nden Taksim’e gitmek üzere taksi beklerken sarı dolmuşlardan birinin kendi isteğiyle durarak kendisini ve köpeği Kara’yı aldığı söyleyerek şoföre ve yolculara bunun için teşekkürlerini iletmiş.

Zeynep Şule Yılmaz yazısını şöyle bitirmişti: “Şimdi ben ülkemde rehber köpek yasasının geçtiğini ve köpeğimle Moda Sahilinde yürüdüğümü hayal ediyorum. Ve bunun bir gün gerçek olacağını biliyorum. Bir baston tutkunu olsam da, rehber köpek edinmenin de bir seçenek olarak önerildiği günleri çok yakında görmeyi diliyorum.” Ben de iyi ki hayal eden ve hayal ettiklerini gerçekleştirmek üzere yola çıkan insanlar var diyorum..

Kaynaklar:

<http://rehberkopeklerderneqi.org/>

<http://www.milliyet.com.tr/-rehber-kopek-hayat-degistirici-pazar/haberdetay/04.12.2016/2355257/default.htm>

<http://www.haberturk.com/yasam/haber/992313-benim-icin-en-onemli-sey-bagimsizlik>

<http://www.cnnturk.com/tv-cnn-turk/programlar/yesil-doga/rehber-kopekler>

Vilnius'da Kar Altında Dokuz Gün: Farklılığın Rahatlığında Tecrübeler

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

Bu satırları karlı bir Litvanya akşamından yazmaya başlıyorum. Klasik bir cümleyle başladım fakat klasik bir hikâyeye gelmiyorum size. Birçok körün maruz kaldığı önyargıların alışıl gelmiş gerçekliğine biricik bir yaşanmışlıkla dokunacağım. Belki onu kırıp parçalayacak bazı sözcükler, belki de çatlaklar yaratacak duvarlarında... Bu netleştiremediğimiz etkinin geri dönüşleri olacağını öngörebiliyoruz her hâlükârda. Vilnius'ta heyecanlı bir kör yolcunun neler yaşamış olduğunu dinlemek için koltuğunuza yaslanın ve uçuşa başlayın.

Bundan birkaç ay önce eğitmen olmak üzere bir eğitimin (Youth Trainer Academy: YTA) ilanını Salto Youth isimli bir siteden görüp başvurup başvurumama konusunda bir müddet kendimi yedim. Üzerine bir şeyler üretmeyi, yani yazmayı, benim eğitimcilik süreci boyunca Angel'im olacak birisinden öneri mektubu almayı gerektiren bu başvuru süreci; nasıl bir ekiple karşılaşacağımı bilmediğimden, Türkiye'deki ve aslında Avrupa'daki uygulamaların genelini aşağı yukarı tecrübe ya da tahmin ettiğimden benim için pek de kolay geçmedi. En nihayetinde karar verip göndermem gereken dokümanları içine engelliliğimi de yazarak ilettiğimde, aşağı yukarı nasıl bir red cevabı geleceğini tahmin ediyordum. Zira endişem boşuna değildi, tüm proje başvuru süreçlerimin sonunda aldığım mailler hep aynı cümlelerle bitiyordu, bunun engel durumumu belirtmemle doğrudan ilgisinin olduğunu tahmin etmek o kadar da zor değildi. Bu bir kompleksin dışavurumu değil bir gerçekliğin kabulüdür aslında. Fakat bu defa hiçbir şey genelde olduğu gibi vuku bulmadı.

Kabul edildiğime dair oldukça ilginç bir mail aldım. Bir süre sonra da eğitimcilerimizden Herve, benim için ne yapabileceklerini, hangi tür uyarlamalara ihtiyacım olabileceğini konuşmak için bir Skype toplantısı önerdi. Erken kalkmam gereken bir gündü, çabucak hazırlanıp ona neler yaptığımı, ne gibi temel ihtiyaçlarım olacağını ifade etmeye çalıştım. O da benimle engel durumumu ilk öğrendikleri zaman nasıl biraz kaygılandıklarını, fakat üzerinde düşününce bunun nasıl onlar için büyük bir öğrenme fırsatı olduğunu fark ettiklerini, bunun için ne kadar heyecan duyduklarını paylaştı. O gün güzel bir izlenimdi bana göre ama hala yalnızca teoride konuşmuş sayılırdık, pratiği görmemiz gerekiyordu.

Tam zamanında kalkan bir uçakla keyifli bir yolculuktan sonra, Finlandiya'dan konuşma terapisti bir eğitmen adayıyla çıkışta buluşup kalacağımız yere geldik. Herve gelir gelmez beni çok sıcak karşıladı, konaklayacağımız hostelin içinde kk bir oryantasyon yaptı (kalacağımız yer kk olduğu için öyle söylüyorum. Aslında kullanacağımız her yeri tek tek gösterdi). 6 kişilik odamızın kapısına geldiğimde, diğer eğitmen Milda, benim için her odadaki görseller gibi bizim kapımıza da yerleştirilmiş resimleri kabartma halde hazırladığı kâğıdı gösterip, oda ismimizi doğru yazıp yazmamış olduğunu kontrol etmem için benden incelememi istedi. Braille alfabesiyle Shenqi ismini görünce yüzümdeki gülümsemenin ne kadar büyük olduğunu hayal edebilirsiniz. Bu benim için ilk deneyimdi ve işin en garip kısmı da Milda'nın bunu zaten yapması gereken bir şeymiş gibi yapıyor olmasıydı. Odada her gün yapacağımız mini oda yansıma toplantısının başlarında, oda arkadaşlarım kendisine bunu nasıl yazabildiğini sorduklarında, sanki olağan bir şeyden söz ediyormuş gibi "Google'la arama yaptığınızda bir sürü şey buluyorsunuz noktalarla ilgili, bunu yapmak hiç de zor değil." deyiverdi.

Eğitmenlerim her oyunda, etkinlikte veya oturumda tüm içeriğin hareketlendiriciler de dâhil, benim açımdan da erişilebilir olup olmadığının kontrol ediyorlardı. Örneğin bir hareketlendiriciyi çok da dikkatli olmayan bir arkadaş yaptırmadan evvel Milda "Bunun için görmek gerekiyor mu?" diye sormuştu. Arkadaş da şaşırmış bir halde "Evet görmek gerekiyor." dedi. Derin bir sessizlik oldu o an. Herkesin ocuğa baktığının hissettim, o da önce anlamayıp sonunda beni fark ettiğinde kıpkırmızı kesildi. Utanmış bir halde

"Aslında çok gerekmiyor." deyip yaptırmaya başladı. Fakat rahatsız hissediyordum, katılmak istemediğimi Milda'ya bildirdim. En azından hareketlendirici içinde kendimi dışlanmış hissettiğimin geri bildirimini verecek kadar beni cesaretlendirdiklerini düşünüyordum. Sonrasında da söz konusu arkadaş varlığını düşünmemiş olduğu için özür dileyip çok daha dikkatli olmaya çalıştı, büyük ölçüde de başardı.

Bir başka etkinlikte, oturumun tamamlanması için grup olarak bir puzzle'ı çözüp kelimeleri yerine yerleştirmemiz gerekiyordu. Bizden beklenen, salona dağılmış ipuçlarını bulup birleştirmekti. İlk dakikalarda etrafta herkes koşuştururken odanın karışıklığını düşünüp böyle dikkatli insanların nasıl bu denli düşüncesiz bir aktivite planlamış olduklarını soruyordum kendi kendime. Kahve aralarında insanların toplandığı, kahvaltılık malzemelerini koyduğumuz masaya gelip durdum. Zira o gereksiz koşuşturmanın bir parçası olmak istemiyordum. Tam bunları düşünürken bir grup arkadaşım arkamdan seslendi: "Bahar bunları okumak için sana ihtiyacımız var. Çünkü bunlar noktalarla yazılmış!" O saniye aslında öğretmenlerin neyi amaçladıklarını anladım. Tabii ki de katılımcılarını biliyorlar, tabii ki de olması gerektiği gibi onun her adımda eğitimin bir parçası olmasını istiyorlardı. Grubun söyleyeceğim kelimeleri heyecanla bekleyişinin, kâğıtlar bir bir buldukça insanların bana koşuşunun nasıl bir tatmin verdiğini anlatamam. Görenlere göre düzenlenmemiş bir oyunda değildik ve ilk defa körlerle çalışan bir ekipten beklentimin üstünde bir dâhil edicilikti. Kimse bunu beklemiyordu. Eminim ki kimse bu anda yaşadığı şoku kolay unutamayacak. Herkes güne dair yansıma toplantısında oturumdaki hislerini paylaştığında, orada kazandığım en pozitif insanlardan birisi olan oda arkadaşım Crissy "Bugün çok güzeldi, özellikle bunu Bahar'ın yüzündeki gülümsemeden görebiliyorum." dediğinde anlıyordum.

Eğitmenlerimin dâhil edicilik çerçevesinde yaptıkları uyarlamaların ekipçe de nasıl hayata geçirildiğini ifade eden bir olayı da paylaşmak istiyorum tam bu arada. Herve bir oturumda anlattığı modeli benim için de erişilebilir hale getirmek için kağıdı o model şeklinde yırtıp, sakız yapışkanları kullanarak modelin üç boyutlu şeklini oluşturdu. Bunu bir dakikada hızlıca hazırlayıp bana verdi, aynı anda insanlarla modelin şeklini kavramam böylece mümkün oldu, üstelik fazla zamana ihtiyaç olmadan. Birkaç gün sonra, grup çalışmamız sırasında buzdağı modelini çizip anlatmamız gerekiyordu,

kızların kendi aralarında bakışıp "Bahar için" dediklerini fark ettim. Koşarak gidip birkaç spagetti ve kâğıt bant getirdiler. Kullanacağımız modeli kâğıdın üstüne spagettiler koyarak oluşturup bantla sabitlediler. Bu farklılıkların kabulüne ne denli açık bir grupla günlerimi geçirdiğimin de küçük bir kanıtıdır.

Uluslararası projelerin vazgeçilmezi olan kültürel geceye değinmeden geçmek olmaz. Yiyecek içecekleri sergileyip, paylaşip, tüketip eğleneceğimiz, yer altında, ekibin bana "Eskiden zindan olarak kullanılmış bir yer olabilir." diye anlattıkları ama Milda'nın "Burası eski bir evin yeraltında olan kısmı" diye tarif ettiği bir mekândı. Milda ona sormaya fırsat bırakmadan, bana bulunduğumuz yeri anlatmaya başladı, sonra beraber mekânı gezdik, mutfaktaki araç gereçlere dokundum. Özellikle de alçak tavana asılı tencereye benzer bir şey ve masa lambasının erkek, kadın ve çocuk heykelciklerinden oluşan yapısı çok hoşuma gitti. Mutfak kapısının nasıl kilitlenip açıldığına kadar her şeyi öğrenip yerime döndüm. Oldukça keyifli ve sımsıcak bir geceydi.

Bütün projelerin yoğunluğunun ağırlığı ve yorgunluk çöktüğünde aradığı nefes, boş günde sıra. O gün için daha önceleri cesaret edip de yapmadığım, geldiğim şehri kendi başıma gezme fikrini burada gerçekleştirmeyi kafama koymuştum. Milda'yla gitmek istediğim yerleri paylaşip buralara nasıl ulaşabileceğimi sordum. Benim için bakıp her yere rahatlıkla gidebileceğimi yalnız bir tek Puşkin'in evinin şehir dışında olduğunu, çok gelişmiş bir ülke olmadıklarından yol sormak için çok fazla uygun insanla karşılaşamayabileceğimi söyledi. Karar yine benim kararımdı ama diğer yerler için Justas'ın eşlik edeceği bir ekip hali hazırda gidiyor olacaktı, onlara katılabilirdim, hatta insanlar için benim nasıl bir yerleri gezdiğim, hangi ayrıntılara ulaşmak istediğim öğretici olabilirdi, bu fırsatı değerlendirmek istemez miydim? Ona görenlerle gezilere katıldığımda çoğunlukla yaşadığım rahatsızlıklardan bahsettim ve hem kör gibi gezebilmek hem de onların beni beklemelerini gerektirmemek için kendi başıma halletmeyi daha çok istediğimi anlattım. "Tabii," dedi "Haklısın ama tek kişi için bile olsa beklemeleri gerekir, çünkü sen bu ekibin parçasısın ve önemlisin. Sadece bunun içinse hem kendine hem de onlara bunu tecrübe etme şansı tanınmalısın. Önceki yaşantılarını bilmem ama çok güzel bir ekiplesin. Neye dokunmak istiyorsan dokun, nerede beklemek istiyorsan bekle. Sadece onlara "Burada biraz durabilir miyiz? Şuna

dokunabilir miyim?" demen yeter." Biraz düşündüm. Hem tek başıma dolaşmayı aslında çok sevmediğimden, hem ekibimin tercihlerimi gözetebilecek yapıda olmasından, hem de onlara böyle bir şeyi deneyimletmek için Justas'a katılmaya karar verdim. En azından beni tanıyanlar, zayıf noktamın öğrenme alanı yaratıldığında körlük kimliğimle insanların arasında dolaşmak olduğunu bilirler. Bu yüzden buradaki kararımın korkmaktan çok deneyim fırsatını kabul etmekle alakası olduğunu bilmenizi isterim. Hemen gidip Justas'la düşüncemi paylaştım, o da istediğim yerde durup istediğim her şeye tabii ki de dokunabileceğimi söyledi. Burada dikkat çekmek istediğim nokta Milda'nın genelde bize yapıldığı gibi, gidip Justas'la konuşmadığı, dolayısıyla kimsenin bakıcılığına soyunmadığı. Yani YTA tamamıyla benim için her adımında standartlar üstü bir eğitim programıydı. Nitekim yol boyunca duvarlardaki kabartmalara (göbek -ki oldukça ilginç bir hikâyesi varmış-, basit bir hesap makinesi, başı taştan vücudu demirden bir adam vs.) kabartma yapılara dokundum, bu dakikalarda grubum beni merakla izliyordu. Bir ara Justas kabartma bir sokak ismi buldu (Literatü gatvê)... Parmaklarımı harflerin üstünde gezdirdim. Unutulmayacak derecede büyümlü bir andı. Türkiye'de her cadde ve sokak isminin kabartma yazıldığını hayal ettim, oldukça olağanüstü bir histi. Kimin fikriydi bu, etrafta körlerle çalışan bir şeyler mi vardı, nasıl da karşıma çıkıvermişti?... Bir sürü soru kafamda uçtu. Braille'e dokunmanın şevkiyle birkaç dakika kendimden geçtim, tam bir Leyla olma hali yani. Ve sonra Vilnius içinde kendi anayasaları olan ülkeyi ziyaret edip, anayasalarının Türkçesi'nin bir kısmını Romanyalı arkadaşımından dinledim. Tabii İngilizceden hepsini bana okudu birkaç grup arkadaşım. Sonrasında kilise gezileri, kilisedeki dokunabileceğim her şeye dokunmakla devam etti gezi. En renkli olan kısım Noel için kurdukları kocaman pazar ve oradaki ürünlerdi, tabii ki orada da istediğime dokundum.

Şimdi Workshop zamanı

Özellikle de benimle daha samimi iletişim kurmuş olanlar, grubun geri kalanının engellilik ve benim yaşam pratiklerim hakkında ne kadar bilgilendirilmek istediklerini sıkça tekrarlayıp, benden herkesin kendi ilgi alanlarında bazı konularda akşamları yaptığı workshoplara, bireysel tecrübelerimden oluşacak bir tanesiyle katkıda bulunmamı rica ettiler. Bu meseleyle ilgili Zagreb'de, eskiden bir STK olup sonradan

devletleşen bir rehabilitasyon merkezinde çalışan, özellikle rehber köpek kullanıcısı körlerle deneyimi olan Alina isimli bir psikologla konuştuk. O, körlerle ilgili birçok yanlış tutum ve davranışın farkında, aynı zamanda rehber köpekler konusunda da bilgiliydi. Yani profesyonel ve kişisel deneyimleri nedeniyle grupta beraber çalışacağım kişiydi. Maruz kaldığımız birçok davranışın bizim bireyselliğimize haksız bir müdahale oluşunun dışarıdan bir gözlemcisi var iken insanların tanıklığında bu durumu somutlaştırmanın daha etkili olacağını düşündüm. Bu konuda haksız sayılmazdım aslında. Zira Hırvatça körlerin sıkça sokakta karşılaştığı tutumlarla ilgili oldukça komik videolar hazırlamışlar. Öncelikle bir tutumu canlı gösterip sonra da bu videoları izletmek istedi Alina. Sesli betimlemesi olmamakla birlikte, izleyen herkesin kolaylıkla kavrayabileceği bir kurgusu var. İkinci olarak da, söz bağımsız yaşam ve tek başına sokağa çıkabilme konusuna geldiğinde ben bastonu anlatarak, Alina da rehber köpekler hakkında detaylı bilgi vererek insanlarda bunun mümkün olabildiğine dair algıyı yaratmaya çalıştık. Bu arada bir gün öncesinde Alina bana Hırvatistan'da körler için erişilebilirliğin en yüksek olduğu üniversitenin başkentte olduğunu, bu yüzden genellikle öğrencilerin buraya gelmeyi tercih ettiğini, isteyenler için şehrin daha rahat öğrenilmesi amacıyla bir oryantasyon programının olduğunu, fakat bu durumda öğrencilerin üniversitedeki dersleri kaçırdıklarından bir yıl kaybettiklerini, yine de şehri bilmeden üniversiteye başlamaktan daha mantıklı bir seçenek olduğunu anlattı.

Eğitimin en korkutucu ama aynı zamanda en öğretici kısmı tabii ki de sahneye çıkıp pratik yaptığımız gündü. Ekip arkadaşım ile uyumlu çalışarak, ikimiz için de çok kolay olmayan "Proje Yönetimi" başlıklı eğitimi hazırladık. Materyallere karar verdik, nasıl beraber çalışacağımızı konuştuk, onun nasıl benim sınırlarıma saygı duyarak etiketler ve görseller meselesinde destek olacağını planladık. Eğitimde de insanların söz alırken elini kaldırmak yerine Engelsiz Erişim seminerlerinde sıkça kullandığımız gibi masaya tıklatmasını önerdim, Tabii ki de olumlu karşılanıp kabul edildi. Üstelik eğitim başında söylediğimde, katılımcılarımız bunu çok uygun buldular. İlk defa kör birisiyle bir eğitim hazırlamasına ve eğitimler boyunca çok fazla iletişimde olmamamıza rağmen ekip arkadaşım çok güzel bir performans gösterdi. Tek başıma çok zor atlatabileceğim bugünü bir ekip olarak oldukça güzel kotardık. Bize geri dönüt verecek olan danışman

eğitmenimiz de ufak tefek hatalarımızı söylemekle beraber güzel bir iş çıkardığımızı söyledi. Bana da "Ses tonunu çok beğendim, gülümsemem de çok muhteşem. Bunları sakın bırakma." deyip kocaman gülümsedi. Tabii ki toplantı sonunda kocaman sarıldık. Dünyanın farklı yerlerinden gelen insanlar olmamıza rağmen hepimiz her daim kocaman sarıldık birbirimize tüm eğitim boyunca. Başlarda sarılmayı ne kadar özlediğimi düşünürken, sonlara doğru kocaman bir ekiple kocaman sarılmalar biriktirmeye başladım.

Son gün oldukça hüzünlüydü, grupça kocaman sarılırken gözlerimi kapadım, tüm eğitim boyunca bana nasıl mutluluklar yaşattıklarını düşündüm, o anı dondurdum...

Ağlamamaya çalıştım. Fakat sıra tek tek sarılmalara geldiğinde, ömrümün en biricik günlerinin mutluluğu altında gözyaşlarımı tutamadım. Zihni oldukça açık, muhteşem eğitimci ve insanlarla beraberdim. Asla unutmayacağım dakikaları ve süreçleri yaşadım burada. Şimdi bileğimde farklı şekil ve renkleriyle grubumuz için belirli anlamlar ifade eden, grup arkadaşlarımda bireysel hisleriyle meydana gelmiş bilekliğimle Türkiye'ye dönüyorum. Ve işte bu yüzden bu yazıyı kaleme alırken oldukça mutluyum. Aynı zamanda eğitimci olmak isteyen arkadaşlara her yıl yapılan YTA'ya (bkz.

<http://www.zerogeneration.org/youth-trainers-academy>) katılmalarını önermek bir diğer amacım. Başka bir seçeneğiniz de LSS'ye (Leadership Summer School, ayrıntılı bilgi için bkz. <http://leadershipsummerschool.org/>) katılmak. Orada sizinle beraber uyumlu çalışacak kocaman güzel bir ekip bekliyor olacak. Ne mutlu ki bu ekipten ayrılırken erişilebilirlik sözünü yineliyorum:

Bir gün!

Herkesle aynı anda.

Erişilebilir biçimde.

Her filmi izleyinceye,

Her kitabı okuyuncaya,

Her eğitim kurumuna engelsizce girinceye,

Oyumuzu tek başına kullanıncaya,

İmzalarımızı eşit atıncaya,

Üretime eşit katılıncaya,

Her yazılım, donanım ve web sayfasını dolu dolu kullanıncaya,

Her cadde, sokak ve mekânı özgürce gezinceye,

Tüm yaşamı eşit, erişilebilir, engelsiz kılıncaya dek,

Mücadeleye devam edeceğiz.

Toplumsal Narsisizm

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

“Hoş geldin hafız.” “Gördün mü la, benden iyi yürüyor vallahi!” “Ne kadar seri bilgisayar kullanıyorsun, gördüğümüz halde biz bile kullanamıyoruz.” “Fatma teyzenin kızı kör gözüyle üniversiteyi kazanmış, sen eşek kadar herif sağlam halinle kazanamıyorsun.” “Bunlar da hiçbir şeyden geri kalmazlar, biz şu halimizle gezemezken, onlar fink atıyor. “Sen bu eyleme gelme, bir terslik olabilir.” “Şuna bak, tekerlekli sandalyede olmasına rağmen ne güzel basket oynuyor.” Bu örneklerin bir sonu yoktur, sonsuza dek uzatılabilir.

Yukarıdaki örnekleri davranış şekillerini vurgulamak için vermedim. Toplumsal bir narsisizmin dışavurumudur bunlar. Herkes kendinde olmayanı başkasının eksiğiyle telafi etmeye çalışır. İnsanın kendisiyle yüzleşmesi, eksik yönlerini törpülemesi zor ve yorucu bir faaliyettir. Bunun yanı sıra, kendi aşağılanmışlığının panzehri olarak da kullanılan bir yöntemdir bu. Patron işçileri, işçiler birbirlerini ötekileştirir. Yerli yoksullar, göçmen yoksullara saldırır. Kısacası, bir kesim tarafından aşağılanan toplumsal katman, gözüne kestirdiği başka bir katman üzerinden tamir eder yaralı egosunu. Önceki yazılarımda da altını çizdiğim üzere, egemen ilişkilerin devam etmesinde en büyük etkenlerden birisidir bu durum. Kişiliği zedelenen insan öfkesini yöneltecek bir alan arar. Kendisine saldıran kişi ya da toplumsal katman görece güçlü görüldüğü için ona cevap vermeyi göze alamaz. Doğal olarak, kendi dişine göre bir muhatap seçer ve ona yönelir. Bu durumun örneklerini toplumsal yaşam içinde gözlemlemek hiç de zor değildir. İş yerinde patronu tarafından hakarete uğrayan erkek evde eşine hakaret eder. Bir taşeron şirkette çalışan bilgi işlem uzmanı, aynı koşullarda çalıştığı temizlik görevlisine üstten bakmayı kendine hak görür. Örnekler çeşitlendirilebilir.

Tabi ki bu durumdan en çok etkilenen toplumsal kesimlerden birisi engellilerdir. Sorunlu çalışan bir organ toplum tarafından bir defo olarak görülür. Bu kişilerle karşılaşmak hasta egolar için bulunmaz ilaçtır. Üstelik reçete meçete katkı payı derdi olmayan bir ilaç. İstedğin kadar kullan, gramaj sınırı da yoktur. Ters bir ibretliğe denk gelinmediği sürece yan etkisi de yoktur. Ama siz dikkat edin, denk gelirsenez fena halde çarpabilir. Belki bu bakış açısına sahip olanlar yaptıklarının yanlış olduğunun ve ego sorunu olduğunun farkında bile değildirler. Ancak bu durum, kendi zihinlerinde eksik gördükleri insanlara karşı narsist oldukları gerçeğini değiştirmez.

Yukarıdaki örnekleri inceleyelim. “Benden iyi yürüyor vallahi.” Tabi sen manken gibi yürüyorsun, o da yürüme konusunda inanılmaz yetenekli. Senden bile güzel yürüyor, bükemediğin bileği öpmelisin. Hayır, böyle bir durum yok. Yolda yürüyen kör, normal bir şekilde yürüyor. Senin de ahım şahım bir yürüyüşün yok. Karşındaki bir kör olmasa, yürüyüşünü kıyaslamak gibi bir derdin de yok. Neyse, sana yılın en iyi yürüyeni unvanını takdim etmekten onur duyarız. Umarım ibretdaşlardan unvan almak, güzel egonuzu zedelememiştir bayım. “Ne kadar seri bilgisayar kullanıyorsun, gördüğümüz halde biz bile kullanamıyoruz.” Doğrudur hocam, göz bilgisayarın ana kartıdır. Gözü gören herkes, bilgisayarı yalayıp yutar. Evrimin geldiği nokta, yirmi birinci yüzyılda gözünde problem olmayan herkes doğal bilişim uzmanıdır. Bilgisayar kullanamayanlar ise doğal seçimle yok olup gidecekler. Böylece körlerden de kurtulmuş olursunuz. Çoğunuza göre evrim saçmalıktı değil mi? Neyse buradan yırtarız belki. Üç çocuk teşviki için, kör doğmayan çocuk başına Windows lisansı hediye edilmeli. “Fatma teyzenin kızı kör haliyle üniversite kazanmış, sen eşek kadar adam sağlam halinle kazanamıyorsun. Doğru söylüyor ne diyeyim. Fatma teyzenin zeki kızı gecesini gündüzüne katıp çalışırken, senin ilgi alanları ve potansiyelleri konusunda hiçbir fikrinin olmadığı çocuğun kazanmalıydı. Görmek demek başarı demek ya hani. “Bunlar da hiçbir şeyden geri kalmazlar, biz şu halimizle gezemezken onlar fink atıyor. “ Haklısınız, gezmek de sizin işiniz. Onun için kaldırımları işgal eden araçlarınızla, saçma sapan yollarınızla, anlamsız davranışlarınızla zehir ediyorsunuz sokakta gezmeyi. “Sen bu eyleme gelme, bir terslik olabilir.” “Senin ne işin var burada.” Tabi, protesto etme hakkı engelsizlerin. Her şeye de sulanma kardeşim. “Sen bu eyleme gelme.” Eylemcilerden birisinin ya da çoğunun

cümlesi. Senin güvenliğin düşünülüyor. Ama alternatif yaratmak için zihinler zorlanmıyor. Sen gelme, sorun çözüldü. Biz senin yerine de protesto ederiz. Aralarında bir tane engelli olmadan 3 Aralık basın açıklaması yapanlara tanık olduk. “Şuna bak, tekerlekli sandalyede olmasına rağmen ne güzel basket oynuyor. Biz bile böyle oynayamayız .” Sen kaç yıldır basket oynuyorsun? “ Hiç denemedim.” Trajikomik. Hayatında ilgilenmediği bir spor dalında, yıllarını o dala vermiş bir oyuncuyla kendisini kıyaslama cüretini gösteriyor. Velhasıl kelam engelsiz olmaları, onları kusursuz kılıyor. Teknolojiyi en iyi kullanan, sanattan en iyi anlayan, sporda tartışılmaz olan, en iyi yemek yapan, en iyi gezen, en iyi sevişen; anlayacağınız her şeyin “eni” onlar.

Bu alanlarda gerçek başarıyı yakalamanın sırrını vereyim mi? Sürekli okumak, önyargılardan kurtulmak, araştırmak, sistematik çalışmak. Bu sihirli formülü uyguladığınızda kimsenin eksikleri üzerinden egonuzu tamir etmek zorunda kalmayacaksınız. Hatta bugün yaşadığımız sorunların büyük bir kısmı da çözüme ulaşmış olacak. Benden söylemesi.

3 Aralık'ta Engelsizler Engelli Olacak

Fatih Aktaş

balkes.fatih@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

3 Aralık dünya engelliler günü yaklaşıyor. Yine birileri engellileri anlamak adına sözde empati yoluna başvuracak, yine engelsiz insanların gözleri bağlanacak, birkaç dakikalığına dünyaları kararacak, direklerle, çöp tenekeleriyle ve bir sürü engellerle dolu yollardan dolaşacak, düşüncesizce, adeta görme engelli geçmesin diye özenle park edilmiş arabalarla dolu kaldırımlarda yürüyecek, kalabalık caddelerden kimsenin yardımını olmadan karşıdan karşıya geçmeye çalışacak... Bu anlattıklarım bir bilgisayar oyunu değil, bir film sahnesi değil, hayatın içinden bizzat gerçeğin ta kendisi. Her yıl 3 Aralık'ta insanların gözlerini bağlayıp birkaç dakikalığına görme engelli olmalarını istiyorlar. Birkaç dakika insanları karanlık bir dünyaya hapsedip daha sonra da üstüne: "nasıl hissediyorsunuz, sizce görme engelli olmak nasıl bir duygu?" gibi bir sürü saçma sapan sorular soruyorlar. Açıkça söylüyorum bu bir engelli istismarıdır. İnsanların birkaç dakika gözlerini bağlayarak bizim dünyamızı anlamalarını bekliyorlar. Fakat elde ettikleri sadece bize duydukları acıma duygularını tetiklemek, toplumun görme engellilere yönelik mevcut ön yargılarını körüklemek. Bir de daha fazla dikkat çekebilmek için vali, belediye başkanı gibi önemli makamlarda bulunan insanları seçiyorlar. Eh tabi birde basın da geldi mi olay tadından yenmiyor doğrusu. Asıl şaşırtıcı olansa, bu olaya bizi temsil etmeleri gereken engelli derneklerinin öncülük etmesi.

Şimdi soruyorum; siz kime hizmet ediyorsunuz? Engellileri reklam malzemesi yaparak hangi sorununuzu çözebiliyorsunuz? Siz birkaç dakikalık yaptığınız şu sözde empati eyleminden sonra yeterince anlaşılabilmediğinizi mi düşünüyorsunuz? Eğer öyle olsa makam mevki sahibi insanların gözlerini bağladıktan sonra, o karanlık dünyadan çıkıp aydınlık dünyalarına döndüklerinde yolları, kaldırımları ve bütün şehri engellilere uygun hale getirmek için canla başla çalışmazlar mıydı? Sıradan halkın gözlerini bağladığınızda sizi istediğiniz şekilde anlamış olsalar yolda bir engelli gördüklerinde

daha bilinçli yaklaşımları gerekmez miydi? Bütün bunlar yapılmış olsa genel bir ifadeyle engelsiz bir toplum meydana getirilmiş olmaz mıydı? Peki siz bunların hangisini elde ettiniz, engellileri malzeme olarak kullanmak ve kendi isminizi duyurmak dışında ne yaptınız?

Şunu unutmamak gerekir ki görme engelliler kapkaranlık bir dünyada yaşayan umutsuz insanlar değildir. Gözlerinizi bağlayarak görme engelliye anlamaya çalışarak sadece kendinize eziyet edersiniz. Hâlbuki bir görme engelliye anlamanın en kolay yolu onunla konuşmaktır. Onunla zaman geçirerek gözlem yapmaktır. Maalesef uzay çağında yaşadığımız şu dönemde böyle ilkel ve ayrımcılığı pekiştiren eylemler yapılması ve aynı zamanda görme engellilerin bu şekilde haber konusu olması beni üzüyor.

Şunu da söylemeliyim ki bu durum " bir gün siz de engelli olabilirsiniz " sözünün eyleme geçmiş halidir. Biz kimseden bir lütuf beklemiyoruz, gözlerinizi bağlayarak bizim yerimize de geçmenizi istemiyoruz. Biz kendi engelimize mutluyuz, aslında bizler engelli değiliz, bizi sizler engelliyorsunuz: kaldırımlara park ettiğiniz arabalarla, yollara açtığınız derin çukurlarla, her seferinde ihlal ettiğiniz sarı çizgilerle, bilinçsizce yaklaşımlarınızla bizi sizler engelliyorsunuz!

Şimdi sizden rica ediyorum: lütfen gözlerinizi bağlayarak bizim yerimize geçmeye çalışmayın, kendinize yazık etmeyin.

Apartmandan Sesler

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 34, Aralık 2016

Sevgili okur, nasılsınız? İyi misiniz? Onu soracak olursanız sakın sormayın, çünkü onu bulamıyorum; hayatın anlamını ararken onu kaybettim. Onu en son nerede görmüştüm diye hatırlamaya çalışıyorum da...

Sessiz, sıcacık, loş bir odadaydı. Cep telefonunun saat alarmı bölüyordu, Schopenhauer'un saadet dolu var olmayışını. El yordamıyla telefonu arıyordu, başucundaki sehpa elini gezdirirken yere düşürmüştü telefonu, yerde çalmaya devam eden alarmın sesini dinlerken düşünüyordu Kant : "insan" diyordu, "ne eğitilmiş şey, kendisini uykusundan alıkoyacak alarmı kendi kuruyor." Bir kolu ve başı yatağın kenarından aşağı sarkmış bir şekilde bunları düşündüğünü görünce gülmüştüm ona. "Felsefe yapmak için ne uygun bir vakit" demiştim "ve de ne uygun bir pozisyon."

Aceleyle kalkıp hazırlandı sonra, apartmanın merdivenlerinden inerken, birlikte yaşama kültüründen hiç haberi olmayan komşularca, sahanlıklara konulmuş, terlik, ayakkabı, bisiklet, bebek arabası, çöp poşetleri ve ne olduğu belirsiz, kimi karton kimi metal bir sürü ıvır zıvırın arasından geçti. Ortada başıboş duran terlik, bir buz pistinde kayar gibi hızla karşı komşunun kapısına çakıldığında çıkan sesin şiddetini, merdivenlerden aşağı yuvarlanmakta olan boş su bidonunun sesi bastırdı. Bu kadar müthiş bir gürültü çıkması onu da şaşırtmış ve kısa bir an için korkutmuştu. Apartmanda kilitli kapıların açılma sesleri yankılanmaya başladı, "çat, çat, çat..." Bazı uyku sersemi beceriksiz komşular bir türlü doğru anahtarı deliğe yerleştiremiyor, kilitli kapılarının ardından anahtar şıkırtılarıyla katılıyorlardı senfoniye, nihayet kapılar bir bir açıldı; biraz tedirginlik ama en çok da merak vardı gözlerde. Bir ergen, müziğin sesini fazla açtığında kapılara dayanan bu insanlar, karısını döven adamın böğürtülerini duyduklarında kapılarını ve camlarını sıkı sıkı kapatırlardı. Sabahın bu erken saatinde, kapılarını şak diye açamamışlardı ve

günün konusu olacak seyirliği kaçırmışlardı. Belki biri düşmüştü, düşüş anını olmasa da hemen sonrasını görebilselerdi, düşme olayıyla ilgili ortamların aranılan tanığı olabilirlerdi, önce telaşlanacak sonra tabi ki yardıma koşacaklardı, böylece günün henüz başında” iyi insan olma” ideasından paylarını almış olacaklardı, bir de üstüne şükür namazı kılarlardı belki, kaç rekât olduğunu biliyorlarsa.

Ancak bu sansasyonel olayın baş kahramanı hiç duraksamadan ve dönüp arkasına bakmadan yürüyüp inmişti, onlara seyirlik olarak kendi pisliklerini ve birbirlerinin gözlerini bırakmıştı; yalnız en alttaki daire sakini yakalayabilmişti onu apartmandan çıkmadan; olan bitene yeteri kadar vakıf olmadığından ne diyeceğini, ne soracağını bilemiyordu. Başta biraz tereddüt etti ama öte yandan da baş kahraman çıkıp gitmek üzereydi, ve giriş katın sakini, kimselere röportaj vermeyen bir ünlüyle hamamda karşılaşmış bir magazin habercisi pozisyonunda olduğunu hızla fark ederek, bu anı kaçırmamak ve ortamların yüz karası pasif insanı olmamak için atıldı,

-“N’oldu?”

-“Ne olduğunu öğrenirsin. Gün içinde olayı farklı bakış açılarıyla dinleyecek ve detaylıca analiz edeceksiniz, yeteri kadar yorumladığınıza kanaat getirdikten sonra evlerinize çekilecek ve camlarda kapılarda benim dönüşümü bekleyeceksiniz, tesadüfen denk gelmiş gibi olacağız, ben işten dönerken sen de pencerenin önünün tozunu alıyor olacaksın, öbürü de masa örtüsünü balkondan aşağı silkeliyor olacak, diğeri de bakkala gidiyor olacak, bir başkası da kapısının önüne yığıldığı ayakkabıları düzeltirken geçiyor olacağım onun önünden, çoğunuz sadece bakacaksınız, “Bu o işte” diyeceksiniz kendi kendinize, aranızdan en kendini bilmezleriniz bana laflar hazırlamış olacak, nice emeklerle hazırlanmış o lafları söyleyebilmek için önce şu sorumu cevaplamak zorundasınız, size akşama kadar süre, siz bu sorunun cevabını düşünün bulun :

-Özür dilemesi gereken kim?

İşte böyle deyip çıktı sokağa, ben de peşinden gittim sevgili okur, öncelikle çok kötümser olduğunu söyledim, insanları çilgınca yerden yere vurup hırpaladığını

söyledim, aslında sorunun sadece cehalet olduğunu, o insanların başkaca bir kötülüklerinin olmadığını, sadece cahil olduklarını söyledim.

“Cahillik ahlaksızlıktır.” dedi Sokrates, “Bu nedenledir ki cahillik suçtur.”

O bilgeliği arayacak, ben de onu. Eğer yapabilirsek, beraber bulacağız yaşamının anlamını.